

Професионални рискови фактори за ракови заболявания в Европа — констатации от проучването за експозицията на работещите в сектора на здравеопазването и социалните грижи

Обобщение

Автори: Muhammad Waseem Khan (Barcelona Institute for Global Health (ISGlobal)), Miquel Vallbona-Vistós (ISGlobal), Michelle C Turner (ISGlobal, Universitat Pompeu Fabra (UPF), CIBER Epidemiología y Salud Pública (CIBERESP)).

Управление на проекта: Надя Вилахур, Лоренцо Мунар — Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, EU-OSHA).

Благодарности: Marine Cavet, Xabier Irastorza, Elke Schneider (EU-OSHA), Проф. Лин Фритши и Трой Садковски, Data Scientists Pty Ltd — OccIDEAS (www.occideas.org).

Настоящото обобщение е възложено от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA). В него, включително в изразените мнения и/или заключения, се съдържа единствено мнението на авторите и не се отразява непременно становището на EU-OSHA.

Преводът е предоставен от Центъра за преводи (Люксембург), въз основа на английският оригинал на текста.

Нито Европейската агенция за безопасност и здраве при работа, нито лице, действащо от името на Агенцията, носи отговорност за евентуалната употреба на информацията по-долу.

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, 2026 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

За използването или възпроизвеждането на снимки или други материали, за които EU-OSHA не е носител на авторското право, трябва да се иска разрешение пряко от носителите на авторските права.

Съкращения

EU-OSHA	Европейска агенция за безопасност и здраве при работа
OccIDEAS	Система за оценка на професионалната експозиция чрез интегрирана база данни
WES	Проучване за експозицията на работниците в Европа на рискови фактори, свързани с раковите заболявания
ЕС	Европейски съюз
ЗСГ	Здравеопазване и социални грижи
УВ	Ултравиолетов

Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA) проведе [Проучване за експозицията на работниците в Европа на рискови фактори, свързани с раковите заболявания](#) (WES), в което се оценява експозицията на рискови фактори за ракови заболявания сред европейските работници, включително в сектора на здравеопазването и социалните грижи (ЗСГ), който е един от секторите с най-голяма заетост в ЕС. Целта на проучването е да се повишат знанията относно настоящото разпространение и обстоятелствата, свързани с експозицията на известните рискови фактори за ракови заболявания, пред които са изправени работещите, както и относно въведените стратегии за предотвратяването им, като цяло и по сектори на дейност.

В рамките на проучването са проведени 24 402 телефонни интервюта с работещи на възраст 15 години или повече от шест държави — членки на ЕС. От тях 3 041 са свързани със сектора на ЗСГ. За да се оцени експозицията, по време на WES е използвана системата за оценка на професионалната експозиция чрез интегрирана база данни (www.occideas.org), в която вероятната експозиция на избрани рискови фактори за ракови заболявания е автоматично оценена през последната работна седмица въз основа на отговорите, посочени в подробен въпросник. Проучването е завършено през 2023 г. То обхваща 24 известни рискови фактора, свързани с раковите заболявания, в почти всички сектори на заетост и е представително за работната сила в Германия, Ирландия, Испания, Франция, Унгария и Финландия.

Сред анкетираните от сектора на ЗСГ по-голямата част са работили в подсектор „Здравеопазване“ (n=2 478), 329 — в областта на социалните грижи с настаняване и 234 — в областта на социалната работа. Почти две трети от работещите в сектора на здравеопазването (65,3 %) са жени. Повечето от анкетираните в сектора са родени в докладващата държава (87,1 %) и са наети на работа с безсрочен трудов договор (72,9 %).

Най-често срещаната категория длъжности в сектора на ЗСГ, определена в проучването, е категорията на здравните работници (91,3 %). Работните дейности, които често са докладвани в сектора и които могат да доведат до излагане на рискови фактори за ракови заболявания, са стерилизиране на оборудване, по-специално медицинско оборудване (18,8 %), и шофиране или поддръжка на превозни средства като част от работата им (18,2 %). Сред разгледаните рискови фактори за ракови заболявания най-често срещаните експозиции са тези на йонизиращо лъчение (7,4 %), отработени газове от дизелови двигатели (6,2 %), УВ слънчеви лъчи (6,1 %), формалдехид (5,2 %) и бензен (4,8 %). Най-често срещаните рискови фактори за ракови заболявания с вероятни високи нива на експозиция са етиленовият оксид (55,2 % от работещите са изложени на високи нива) и формалдехид (43,7 % от работещите са изложени на високи нива).

Приблизително 29,5 % от работещите в сектора на ЗСГ са изложени през последната работна седмица на поне един от 24-те рискови фактора за ракови заболявания, оценени в проучването, а 7,8 % са изложени на два или повече рискови фактора за ракови заболявания. Мъжете са изложени по-често на поне един рисков фактор за ракови заболявания през последната работна седмица (34,3 %) в сравнение с жените (24,3 %), а те също така са изложени по-често и на два или повече рискови фактора за ракови заболявания (10,2 %) в сравнение с жените (5,8 %). Подобно на общите констатации от WES (EU-OSHA, 2023a), оценените най-често срещани комбинирани експозиции в сектора на ЗСГ са експозиции на емисиите на отработени газове от дизелови двигатели и на слънчевото ултравиолетово (UV) лъчение.

Най-често срещаното обстоятелство, свързано с експозицията на йонизиращо лъчение в сектора, е работа със или в близост до машини, които използват рентгенови лъчи за чисто диагностични цели. Използването на екрани и облекла за защита от рентгенови лъчи е най-често докладвано от работниците, изпълняващи дейности, свързани с експозиция на йонизиращо лъчение. По отношение на емисиите на отработени газове от дизелови двигатели най-често срещаното обстоятелство, свързано с експозицията, е шофиране, поддръжка или пътуване в превозни средства с дизелов двигател. Експозиция на слънчево ултравиолетово (UV) лъчение е съобщена при работа навън през деня (в превозно средство с прозорци, спуснати в продължение на поне един час на ден, или на открито) или при работа със или в близост до отразяващи повърхности. Често докладваните мерки за защита от експозиция на слънчевото ултравиолетово (UV) лъчение включват носене на облекло, което покрива по-голямата част от тялото, слънчеви очила, шапка или друго покритие на главата, което би могло да се дължи на сезона, през който са били проведени интервюта (от септември 2022 г. до февруари 2023 г.).

Резултатите от проучването в сектора на ЗСГ предоставят ценна и актуална специфична за сектора информация за експозицията на работниците на известните професионални рискови фактори, свързани с ракови заболявания, и за използването на превантивни/защитни мерки на работното място. Тези констатации служат за основа за разработване на целенасочени превантивни мерки, като например приемане на свързани с конкретни задачи мерки, допринасят за повишаване на осведомеността и подкрепят инициативите на политиката на ЕС.

Наред с предимствата на проучването, някои ограничения, свързани с възприетия подход, включват факта, че оценките на експозицията се основават на самоотчетност на дейностите, а не на обективни наблюдения или измервания на работното място, което би могло да доведе до пристрастност на информацията. Освен това честотата и продължителността на дейностите, водещи до експозиция, не са отчетени, тъй като е събрана информация само за последната работна седмица. Подробната информация за честотата и продължителността на дейностите, водещи до експозициите, изследвани в WES, може да помогне за по-подробното характеризиране на експозицията на тези рискови фактори за ракови заболявания. На последно място, използването на подходящи защитни мерки, например средства за респираторна защита или правилната поддръжка на вентилационните системи, са важни елементи, които не са специално оценени в проучването.

Освен това, в бъдеще проучването би могло да бъде разширено така, че да обхване други държави — членки на ЕС, повече известни или предполагаеми професионални рискови фактори за ракови заболявания и по-голям брой работещи. По-големият размер на извадката и включването на конкретни канцерогени, които представляват опасност за здравето при работа в сектора на ЗСГ, ще даде възможност за изготвянето на по-подробен и информативен анализ на равнище подсектор и ще предостави повече информация по въпроси, свързани с пола.

Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA) допринася за превръщането на Европа в по-безопасно, по-здравословно и по-продуктивно място за работа. Агенцията проучва, разработва и разпространява надеждна, балансирана и обективна информация за безопасността и здравето и организира общоевропейски кампании за повишаване на осведомеността. Основана е от Европейския съюз през 1994 г. със седалище в Билбао, Испания, като обединява представители от Европейската комисия, правителствата на държавите членки, организации на работодателите и служителите, както и водещи специалисти от всички държави — членки на ЕС, и извън него.

information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>